

Encara confonen el recuit amb el mató

El llagostí ja no és rosat i el color bru ja és marronós, però el mató i el recuit és el mateix producte, les endreçúries són indrets desavinyats, el suquet de peix no porta patates i un empleat treballa en un servei públic i en el comerç, mai en una empresa privada. La segona edició del *Diccionari de la llengua catalana* de l'IEC (DIEC) corregeix alguns dels nyaps de la primera, apareguda fa onze anys i mig, però en manté molts. La Secció Filològica, encarregada d'elaborar-la amb la "participació activa" de totes les seccions de l'Institut, "ha estudiat tots els suggeriments que ens han fet arribar", ha declarat Joan Martí i Castell, president de la SF. En cap cas no ha dit que s'hagi fet una revisió sistemàtica de cada article a partir de la lectura de les obres lexicogràfiques posteriors al Fabra, totes les quals, dels diccionaris elaborats per Alcover/Moll i Coromines, als d'Enciclopèdia Catalana i d'Edicions 62, i fins i tot el modest *Primer diccionari* d'Eumo, corregeixen el Fabra quan s'adonen que cal rectificar una definició o es pot millorar.

Si haguessin fet aquesta revisió, haurien vist, llegint l'*Alcover/Moll*, que el mató és una massa pastosa i el recuit, llet presa, informació que haurien pogut confirmar de dues maneres. O bé llegint el llibre *Els formatges a Ca-*

La segona edició del 'Diccionari de la Llengua Catalana' de l'IEC ja és al carrer, onze anys i mig després de la primera, molt criticada per diversos aspectes.

Molts nyaps s'hi mantenen. Per segon cop, l'IEC ha desaprofitat moltes de les aportacions de Moll, Coromines, Enciclopèdia i Edicions 62.

talunya (Alta Fulla, 1980), d'Enric Canut i Francesc Navarro, o bé tastant-los.

Haurien vist també, llegint l'*Alcover-Moll* i Joan Coromines, o bé consultant els corpus de lèxic informatitzat per l'IEC, que "endreçúries" mai no ha tingut cap sentit despectiu. En ús oral i en ús literari, és sinònim d'indret, contrada, direcció, topants i paratges. I si no sabien, per coneixement directe, que hi ha empleats més enllà d'un servei públic i del comerç, ho haurien vist si haguessin llegit l'*Alcover-Moll* ("persona ocupada a sou en un servei públic o d'oficina"), el *Gran Diccionari 62 de la Llengua Catalana* ("...feines administratives en una empresa privada [...] o bé en altres ocupacions que no són considerades obreres"), i el *Primer Diccionari* ("persona que treballa a

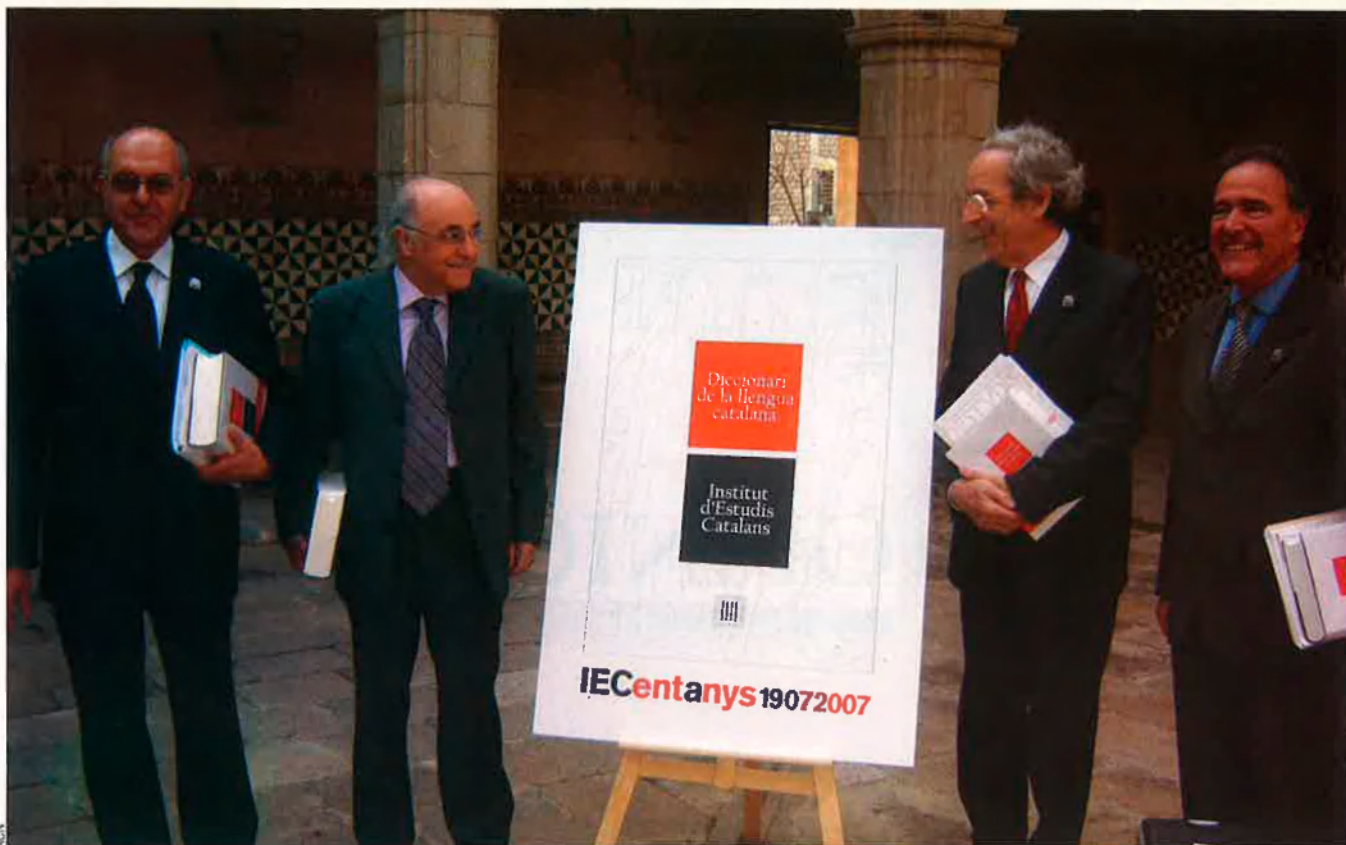
canvi d'un sou en una botiga, en un despatx, etc.")).

Les tasques, "llargues i feixugues", segons Joaquim Rafel, director de les Oficines Lexicogràfiques, han estat destinades a ampliar l'obra, numerar totes les accepcions i subaccepcions; suprimir formes considerades obsoletes; revisar definicions i aplicar criteris metodològics més moderns, bo i tenint en compte els nous valors ètics, morals i ideològics. El resultat és que ara hi ha 69.988 articles, 2.422 més que la primera edició; 12.460 accepcions més; 343 subentrades més; 14.007 definicions més i 6.234 exemples més. Però, tot i ser llargues, les tasques han quedat curtes. Així, per exemple, mantenen aquesta mostra d'humor, a "mare del rovelló": "Bolet micorífic associat al pi que, malgrat no ésser apreciat, fructifica al mateix temps que els rovellons".

Com diu Martí i Castell en el pròleg, la SF ha considerat sempre un deure atendre les observacions i els suggeriments que li arriben des de l'IEC mateix o des de la societat, "tant se val si procedeixen d'experts o especialistes en llengua com si vénen de persones que no ho són; tant si li arriben directament com si és a través de publicacions de mena diversa; tant si es fan en comunicacions escrites com si són manifestacions verbals."

Cap observació, doncs, sobre els mots "recuit", "suquet" "endreçúries" i "empleat" no ha arribat per escrit ni de paraula a la Filològica, a través de l'Institut o directament des de la societat. Les observacions fetes pels lexicògrafs en els seus diccionaris no deuen formar part, cal deduir, de cap publicació, per molt diversa que en sigui la mena de les ateses.

Tampoc no els ha arribat cap observació sobre "desdramatitzar", on es parla de la "d'un esdeveniment de la vida real" i no de la vida a seques perquè parteixen de la definició de "dramatitzar", verb que té un sentit en l'àmbit teatral i un altre en la vida. I sobre moltíssimes entrades més. Com "enfainat", on mostren que ignoren que s'usa en el sentit d'estar carregat de feina, tenir molta feina, com han vist l'*Alcover-Moll*, l'*Enciclopèdia*, el *Gran Diccionari 62* i el *Primer Diccionari*. O "eludir", on mantenen que vol dir evitar una dificultat, una obligació, amb al-

Joaquim Rafel, Carles Miralles, Salvador Giner i Joan Martí Castell, a la seu de l'IEC, amb la nova edició del DIEC, el dia 26 de març.

gun artifici, estratagema, habilitat, quan en un dels exemples, “eludir el compliment d’una prometença que no li era llegut de complir”, no cal cap artifici, estratagema o habilitat, com han vist Alcover-Moll i l’*Enciclopèdia*, que fan “eludir” sinònim de defugir, esquivar i escamotejar, sense que calgui artifici, estratagema o habilitat. O “cota”, vestidura que redueixen a l’arma defensiva del cos, quan gairebé tots els diccionaris indiquen, com a primera accepció, que era el vestit que cobria el cos del coll als peus. I moltes més.

Per exemple, “empopar”, que només és “una nau, calar molt de popa”, quan els diccionaris posteriors al Fabra ja van veure que calia afegir-hi “donar la popa al vent; navegar amb el vent de popa”. “Fumat” –no han pensat en el salmó fumat!– que només pot indicar “de color semblant al fum”. “Encimbellar”, que per no haver llegit l’*Alcover-Moll*, desconeixen que indica “curullar, omplir fins més amunt les vores d’un recipient”. “Coverol”, el forat de l’apuntador en el prosceni, que no sempre té forma de mig hemisferi, com recordeu *Enciclopèdia* i el *Diccionari valencià*. “Plata”, que només pot tenir forma ovalada, oblonga. I “davantal”, on després dels dos intents per modernitzar-la Fabra, només pot ser de drap o de cuir, no pot ser encara de plàstic, fibra sintètica o paper.

En contrapartida, s’han esmenat moltes definicions de base més història i científica, com els noms dels peixos, cosa que indica una intervenció a fons d’experts de les diverses seccions de l’Institut, fora de la Secció Filològica.

Els responsables de la nova edició han estat atents a incorporar paraules noves, com “progre”, “pizzer”, “grap-pa”, la majoria vingudes de fora. Però, com que no han llegit sistemàticament els diccionaris catalans posteriors al Fabra s’han oblidat, per segona vegada, de mots tan importants com “regatera” –el solc que es forma entre les dues anques i les dues metes–, “desaigua” i “desaigües”, “manicomial”, “homenot”, en el sentit de gran persona, que és el que s’ha imposat després de Pla, o “xarbascat”, xàfec molt fort; baralla forta i de molta gent; xivarri, grans crits i soroll de festa. I alguns dels nous, no els saben definir prou bé. Així “pepa” només pot ser, com a nina, de drap, quan les més conegudes eren les de cartró.

En la primera edició del *DIEC*, Antoni M. Badia i Margarit, president de la SF del 1989 al 1995, deia –introducció que es manté a l’actual edició– que “durant dos anys ben llargs, la Secció Filològica ha desplegat una activitat febril, sobretot entorn de la refosa del diccionari” Aquesta activitat febril, “sempre de jornada sencera”, es va

desplegar en les seves “reunions mensuals”, però s’estenien a casa de cadascú dels seus membres, perquè “s’han endut a casa, de primer, densos textos sobre criteris respecte a eventuais articles nous o per a matisar articles ja existents; després, copioses llistes amb articles i definicions, i sobre aquelles i sobre aquestes han hagut de pronunciar-se i discutir a les reunions”.

De resultes d’aquesta activitat febril, es va discutir aquest exemple d’“emparrar”: “Si plou empareu-vos amb l’ombrel·la”. Fabra pensava en la persona que veu com uns fills, per exemple, van a la platja amb una ombrel·la, tem el mal temps i els indica que poden aixoplugar-se sota l’ombrel·la, tot i ser un estri destinat a parar el sol, no pas la pluja. La frase és, per tant, versemblant i il·lustrativa. Segons es pot deduir del resultat, els membres de la SF va pensar que per protegir-se de la pluja és millor un paraigua i van corregir l’exemple de Fabra, d’aquesta manera: “Si plou empareu-vos amb el paraigua”, frase inversemblant que només podria pronunciar un ximplet o un bromista. La frase no ha format part de les observacions i suggeriments que l’IEC i la societat han fet arribar a la Filològica i per això es manté intacta, onze anys i mig més tard.

Lluís Bonada